

BEHOREND BIJ COLLEGENOTA VAN
Beleid en Ontwikkeling

DATUM
27-10-14

CORRESPONDENTIENUMMER

- A. Deze nota is in overleg met de volgende disciplines geconcipieerd:
- B. Er is wel overeenstemming
- C. Er heeft overleg plaatsgevonden met

Communicatie

KORTE INHOUD (GELIJKDUIDEND AAN VOORBLAD)

Raadsinformatiebrief uitspraak RvA in hoger Beroep Van Wijnen Geusseltbad

---

1. Aanleiding.

Aanleiding is het vonnis in hoger beroep van de Raad van Arbitrage voor de bouw (RvA) van 17 september 2014. Dit vonnis bevestigt de toekenning van 15 weken bouwtijdverlenging die Van Wijnen had gevorderd. De door hem opgestelde declaratie van de voor de bemaling gemaakt kosten wordt daarentegen aanzienlijk verminderd van € 590.149 naar € 291.098. Van Wijnen dient daardoor € 299.051 aan de gemeente terug te betalen plus de daarover verschuldigde rente. Daarmee eindigt deze procedure bij de RvA voor deze kwestie. Met bijgaande raadsinformatiebrief wordt de raad in kennis gesteld van het vonnis in hoger beroep en de nog lopende procedures bij de RvA met Van Wijnen en Cofely.

2. Relatie met bestaand beleid.

Het vonnis is het resultaat van het door de gemeente ingestelde hoger beroep tegen het vonnis in eerste aanleg van de RvA.

3. Gewenst beleid en mogelijke opties.

Het terug te ontvangen bedrag van € 368.572 (excl. Btw) in reserve te houden voor afdekking van de risico's die gepaard gaan met de nog lopende procedures met Van Wijnen en Cofely.

4. Duurzaamheid en gezondheid.

N.v.t.

5. Personeel & Organisatie.

N.v.t.

6. Informatie en automatisering.

N.v.t.

Collegenota

7. (Duurzame) aanbestedingen.

N.v.t.

8. Beheersparagraaf IBOR.

N.v.t.

9. Financiën

Van Van Wijnen terug te ontvangen € 368.572 (excl. Btw). Dit bedrag te voorzien voor de risico's van de twee nog lopende procedures mer Van Wijnen en Cofely.

10. Voorstel.

1. Akkoord te gaan met verzending van bijgaande raadsinformatiebrief aan de leden van de gemeenteraad
2. Het terug te ontvangen bedrag van € 368.572 (excl. Btw) in reserve te houden voor afdekking van de risico's die gepaard gaan met de nog lopende procedures met Van Wijnen en Cofely.

11. Vervolg / Planning.

Deze procedure is met de uitspraak van de RvA in het hoger beroep afgerond.

Collegenota

> RETOURADRES POSTBUS 1992, 6201 BZ MAASTRICHT

Leden van de gemeenteraad
MAASTRICHT

BEZOEKADRES
Mosae Forum 10
6211 DW Maastricht

POSTADRES
Postbus 1992
6201 BZ Maastricht

WWW.GEMEENTEMAASTRICHT.NL

ONDERWERP	DATUM	BIJLAGEN
Raadsinformatiebrief uitspraak RvA in hoger beroep Van Wijnen Geusseltbad.	4 november 2014	1
BEHANDELD DOOR	DOORKIESNUMMER	ONZE REFERENTIE
H. (Bert) Boorn van den	043 350 54 67	2014.42578
E-MAILADRES	FAXNUMMER	UW REFERENTIE
bert.van.den.boorn@maastricht.nl	043 350 54 32	-

Geachte leden van de gemeenteraad,

In de raadsinformatiebrief van 31 mei 2013 hebben wij u op de hoogte gesteld van de uitspraak van de Raad van Arbitrage voor de bouw (RvA) in de eerste bodemprocedure die de aannemer van de nieuwbouw Geusseltbad, Van Wijnen Holding NV, tegen de gemeente heeft aangespannen. Deze eerste procedure had betrekking op een geschil tussen de gemeente en de aannemer over de te betalen kosten voor bemaling van de bouwput (in 2010) en toepassingen van gelijkwaardig materiaal door Van Wijnen voor de Lignatur-dakplaten en de Rockwool-isolatie. In die brief werd gemeld dat het College van B en W het advies van de stadsadvocaat zou inwinnen voor een in te stellen hoger beroep. Omdat aan de hand van dit advies werd ingeschat dat een hoger beroep kansrijk zou kunnen zijn, werd het ingesteld op 20 augustus 2013. Op 17 september 2014 heeft de RvA in hoger beroep uitspraak gedaan. In deze brief gaan wij in op de gevolgen van deze uitspraak voor de gemeente. Het vonnis hebben wij hierbij gevoegd.

De uitspraak van de RvA

De uitspraak in hoger beroep bevestigt het vonnis van de RvA in eerste aanleg met uitzondering van de vordering tot betaling van meerwerk voor de bemalingskosten. Hierdoor wordt de hoogte van het te vergoeden bedrag wegens het toegekende meerwerk aan Van Wijnen met meer dan de helft gereduceerd. Dat betekent dus een gunstig financieel gevolg voor de gemeente.

In eerste aanleg werd de gemeente veroordeeld tot betaling van € 590.149 geheel conform de door de aannemer ingediende kostenopgave voor het bemalen van de bouwput. In tweede aanleg beperkt de RvA dit tot de werkelijke en in redelijkheid gemaakte kosten inclusief een opslag van 10% voor algemene kosten, winst en risico. Met verrekening van rente, proceskosten en kosten van rechtsbijstand, komt het bedrag dat Van Wijnen moet terugbetalen aan de gemeente neer op € 368.572 (excl.btw). De eerste procedure tegen Van Wijnen is met dit vonnis in hoger beroep afgerond c.q. tot een einde gekomen.

DATUM
4 november 2014

De resterende risico's

De in mei 2013 door de aannemer aangekondigde tweede procedure bij de RvA is inmiddels ook aanhangig gemaakt. Daarin claimt Van Wijnen o.a. vergoedingen voor het herstel van de scheefstand van de gevels, het herstel van de onderconstructie die de zware triple-beglazing draagt, voor het herstel van toegepaste kettingglassen in plaats van doorlopende lussen en voor herstel van de verzakkingen bij het buitenbad. De vorderingen zijn vooral gebaseerd op verwijtbaar handelen van de gemeente als opdrachtgever en vermeende fouten in het ontwerp van de architect.

Inmiddels heeft de gemeente de RvA verzocht om deze vorderingen af te wijzen. Tegelijk hebben we onze vorderingen op Van Wijnen ingediend. Het verweer van de gemeente is o.a. gebaseerd op aantoonbare maatvoeringfouten door de aannemer, het verzuimen van zijn coördinatieplicht en het ontbreken van een bruikbare planning.

Tevens bestaan er nog juridische risico's betreffende de kortingsregeling in verband met bouwtijdverlenging, evenals een procedure over vertragingschade die door Cofely als aannemer van de Werktuigkundige Installaties aanhangig is gemaakt. In verband met de juridische positie van de gemeente in deze procedures achten wij het niet raadzaam om hierop verder in te gaan.

Zodra wij nieuwe informatie hebben over de ontwikkeling van genoemde risico's zullen wij deze aan u berichten. Naar verwachting zijn beide juridische procedures niet eerder afgerond dan einde 2015.

Wij gaan ervan uit u hiermee voldoende geïnformeerd te hebben.

Burgemeester en Wethouders van Maastricht,
Namens dezen,

André Willems
Wethouder Sociale zaken, Ouderenbeleid, Stadsbeheer en Sport.

Gemeente Maastricht

> RETOURADRES POSTBUS 1992, 6201 BZ MAASTRICHT

Leden van de gemeenteraad
MAASTRICHT.

BEZOEKADRES
Mosae Forum 10
6211 DW Maastricht

POSTADRES
Postbus 1992
6201 BZ Maastricht

WWW.MAASTRICHT.NL

ONDERWERP
Raadsinformatiebrief uitspraak RvA in
procedure Van Wijnen Geusseltbad

DATUM
31 mei 2013

BIJLAGEN
1

BEHANDELD DOOR
H. (Bert) van den Boom

DOORKIESNUMMER
043 350 54 67

ONZE REFERENTIE
2013.

E-MAILADRES
bert.van.den.boom@maastricht.nl

FAXNUMMER
043 350 51 59

UW REFERENTIE
-

Geachte leden van de gemeenteraad,

In de raadsinformatiebrief van 7 maart 2013 jl. hebben wij u op de hoogte gesteld van de lopende bodemprocedure die de aannemer van de nieuwbouw Geusseltbad t.w. Van Wijnen Holding tegen de gemeente heeft aangespannen bij de Raad van Arbitrage voor de bouw (RvA). Op 23 mei 2013 heeft de RvA vonnis gewezen. Dit hebben wij op 24 mei jl. ontvangen. In deze brief gaan wij in op de gevolgen van dit vonnis voor de gemeente. Het vonnis hebben wij hierbij gevoegd.

De uitspraak van de RvA

De uitspraak komt erop neer dat de eisen van aannemer Van Wijnen worden afgewezen met uitzondering van de claim voor het meerwerk voor de extra bemalingskosten. Tevens wordt de door de aannemer gevraagde bouwtijdverlenging van 15 weken die hiermee samenhangt gehonoreerd. Deze uitspraak ligt in lijn met de eerder aan uw raad in de vorige raadsinformatie brieven gemelde risico's. Hieronder gaan wij nader in op de uitspraak.

1. Niet gehonoreerde claims

Een deel van de meerwerk claims van Van Wijnen is door de RvA afgewezen, het betreft:

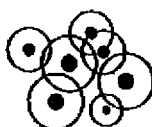
- vergelijkbaarheid Lignatur/Multibox € 317.524
- vergelijkbaarheid PIR/Rockwool isolatie € 58.180

Hieronder wordt dit kort toegelicht.

- a. vergelijkbaarheid Lignatur/Multibox. Het betreft hier de houten plafond/dakpanelen in het zwembad. De aannemer was van mening dat er een vergelijkbaar (en goedkoper alternatief) mogelijk was. Hier is de RvA het niet mee eens en vond het terecht dat de gemeente heeft vastgehouden aan haar eis om de Lignatur plaat te laten plaatsen.
- b. De aannemer was van mening een goedkoper en vergelijkbaar alternatief te hebben voor het in het bestek gestelde isolatiemateriaal in de daken. De RvA is het hier niet mee eens en vindt het dus terecht dat de gemeente vastgehouden heeft aan haar eis dat conform bestek hiervoor PIR isolatie dient te worden gebruikt.

2. Toekenning claim tijdelijke bemaling bouwput

Van Wijnen is er bij zijn inschrijving vanuit gegaan dat voor de inrichting van de bouwput volstaan kon worden met een drainage en een melding daarvan bij het waterschap. De hiermee gemoede

Maastricht Kandidaat
Culturele Hoofdstad
van Europa 2018
samen met de
Euregio Maas-Rijn
www.euregiomaas-rijn.nl

DATUM
31 mei 2013

kosten werden geraamd in hun aanbieding op € 2.750 (excl. Btw). Door de hoge grondwaterstand kon niet volstaan worden met een drainage en liep de bouwput vlak na start van de werkzaamheden vol met grondwater. Een continue bronbemaling bleek noodzakelijk. Daardoor kon ook niet worden volstaan met een melding maar moest een lozingsvergunning bij het waterschap worden aangevraagd. Zoals bekend heeft het aanvragen van deze vergunning een aanzienlijke vertraging in de bouwtijd opgeleverd

Het verweer van de gemeente komt erop neer dat de aannemer wist of had kunnen weten dat deze bronbemaling nodig zou zijn in plaats van drainage. Omdat de verweren van de gemeente zijn verworpen op dit punt overwegen wij om op onderdelen van deze uitspraak beroep aan te tekenen. Een besluit tot instelling van een beroep moet binnen drie maanden worden genomen. De stadsadvocaat zal hierover nog een advies uitbrengen. Een dergelijk beroep leidt er evenwel niet toe dat we de betaling van de kosten kunnen uitstellen.

Het eindoordeel van de RvA in deze kwestie luidt dat de gemeente per direct (ongeacht of beroep wordt aangetekend) het door Van Wijnen geclaimde bedrag moet betalen van € 590.149 (excl. BTW), vermeerderd met de wettelijke rente van € 87.618. Daarnaast wordt een bouwtijd verlenging van 15 weken toegekend. Dit laatste betekent dat de gemeente over deze tijd de boete als gevolg van bouwtijdverlenging van € 2.500 per dag niet bij de aannemer in rekening mag brengen. Het gaat om een inkomsten derving van € 262.500. Voor de gemeente was dit bedrag bestemd om de extra kosten van bouwtoezicht en projectleiding c.a. door het uitlopen van de bouwtijd, te kunnen betalen. Nu deze inkomsten wegvallen moeten deze kosten door de gemeente zelf worden afgedekt.

Tenslotte heeft de raad geoordeeld dat de gemeente de helft van de proceskosten dient te betalen ofwel € 11.529 gezien de mate van het in het gelijk en ongelijk stellen van partijen.

De financiële gevolgen

De uitspraak van de RvA betekent dat de gemeente in totaal € 951.793 (excl. Btw) extra kosten heeft:

- de kosten van tijdelijke bemaling als meerwerk (excl. Btw)	€ 590.146
- betaling van de wettelijke rente	€ 87.618
- derving inkomsten door verlenging bouwtijd	€ 262.500
- betaling van de helft van de proceskosten	€ 11.529

De genoemde extra kosten zijn niet opgenomen in het investeringsbudget van de nieuwbouw voor het Geusseltbad. De post onvoorzien is inmiddels geheel benut. Nu de RvA anders heeft beslist leiden deze kosten tot een overschrijding van het krediet. Daarom stellen wij voor om bij de memorie van toelichting bij de kaderbrief (onderdeel uitvoeringsbeeld 2013) een bedrag op te nemen van € 951.793 als verhoging van het bouwkrediet voor het Geusseltbad. Voor de dekking van deze extra investeringskosten willen wij de resterende vrije ruimte in het onrendabele Investeringsplan (MJIP) jaarschijf 2013 (totaal € 1,4 mln.) hiervoor inzetten. U ontvangt deze memorie van toelichting na de commissievergaderingen. Verzending staat gepland volgende week vrijdag.

De resterende risico's

De financiële risico's van de nieuwbouw Geusseltbad zijn opgenomen in de risicoparagraaf van de programmabegroting 2013. Ook na deze bodemprocedure resteren er nog een aantal financiële risico's bij de nieuwbouw die wij eerder aan u hebben gemeld o.a. in de raadsinformatiebrief van 7 maart 2013. Ze hebben betrekking op:

DATUM
31 mei 2013

- De eerder door de aannemer aangekondigde *tweede* bodemprocedure voor vergoeding van de kosten voor het herstel van de scheefstand van de buitengevels en de versteviging van de onderconstructie van de triple beglazing. Een uitspraak van de RvA mag pas worden verwacht in de tweede helft van 2014. Voor de goede orde: op dit moment is deze procedure nog niet gestart door de aannemer.
- De door de nevenaannemers ingediende claims voor bouwtijdverlenging zijn door de gemeente afgewezen en doorverwezen naar de hoofdaannemer als veroorzaker van de vertragingen. Door toekenning van bouwtijdverlenging door de RvA aan de aannemer moet worden afgewacht welk effect dit zal hebben op de ingediende claims van de nevenaannemers. De stadsadvocaat heeft dit in onderzoek.
- De opbrengst voor de gemeente van de kortingsregeling in verband met bouwtijdverlenging blijft een risico. Hieruit betaalt de gemeente de extra kosten voor bouwtoezicht, adviseurs enz. als gevolg van de latere oplevering. Zo claimt de aannemer voor het herstel van de scheefstand van de gevels een bouwtijdverlenging van 18 weken. Daarover bestaat pas duidelijkheid na een uitspraak van de RvA in de tweede procedure.
- Tenslotte moet hier een risico worden gemeld ten aanzien van de meer- en minderwerken. Het budget voor de nieuwbouw is nu vrijwel geheel uitgeput/verplicht. Na Ingebruikname zijn er enkele aanpassingen aan het gebouw noodzakelijk gebleken (o.a. het aanbrengen van screens wegens te hoog oplopende temperaturen). We gaan ervan uit dat in juni de laatste rekeningen ontvangen worden. Daarna wordt zo spoedig mogelijk de eindafrekening opgesteld. Dan is tevens duidelijk of het totale bouwkrediet daadwerkelijk voldoende is.

Zodra wij nieuwe informatie hebben over de ontwikkeling van deze risico's zullen wij deze aan u berichten.

Wij gaan ervan uit u hiermee voldoende geïnformeerd te hebben.

Met vriendelijke groet,
Namens het College van Burgemeester en Wethouders van Maastricht,

bla

Gerdo van Grootheest,
Wethouder Ruimtelijke Ordening, Natuur en Sport.

Nr. 71.896

SCHEIDSRICHTERLIJK VONNIS

ter zake van een geschil in hoger beroep tussen

de publiekrechtelijke rechtspersoon
GEMEENTE MAASTRICHT,
zetelend te Maastricht,
hierna te noemen "de gemeente",

appellante in principaal appel,
geïntimeerde in incidenteel appel,

gemachtigden: mr. H.C. Lejeune, mevrouw mr. D.M.J.
Dexters en mr. K.M.J.A. Smitsmans, allen advocaat te
Maastricht

en

de naamloze vennootschap
VAN WIJNEN HOLDING N.V.,
gevestigd te Baarn,
hierna te noemen "aanneemster",

geïntimeerde in principaal appel,
appellante in incidenteel appel,

gemachtigde: mr. L.W.J.P.F. Einig, advocaat te Roer-
mond.

HET SCHEIDSGERECHT

1. Ondergetekenden, **MR. K.E. MOLLEMA**, wonende te Ermelo, lid-jurist van het College van Arbiters van de Raad van Arbitrage voor de Bouw, **ING. N.T.J. BOLTEN**, wonende te Alkmaar en **IR. A. RENEMA**, wonende te Rosmalen, beiden lid-deskundige van dit College, zijn door de voorzitter van deze Raad overeenkomstig de statuten van de Raad benoemd tot scheidslieden in dit geschil in hoger beroep. Appellarbiters hebben hun benoeming schriftelijk aanvaard. Bij brief van 16 januari 2014 is daarvan mededeling gedaan aan partijen. Overeenkomstig de statuten van de Raad is aan het scheidsgerecht toegevoegd mevrouw mr. R. Dallinga, secretaris van de Raad.

HET VERLOOP VAN DE PROCEDURE

2. Bij memorie van grieven van 20 augustus 2013, met een ordner met producties, binnengekomen bij het secretariaat van de Raad zowel per fax als per post op 22 augustus 2013, is de gemeente in hoger beroep gekomen van het scheidsrechterlijk vonnis van 23 mei 2013, nummer 33.557, gewezen door mr. J.C. van Dijk, ir. H.M.A. van den Berg en drs. ir. F.H. van Rijssen, allen lid van het College van Arbiters van de Raad, in het geschil tussen aanneemster

als eiseres en de gemeente als verweerster. De gemeente heeft het procesdossier van het geschil in eerste aanleg overgelegd.

3. Voor de loop van het geding wordt verder verwezen naar de volgende stukken:
  - de fax van mr. Lejeune van 21 oktober 2013, waarin hij verzoekt om samenvoeging van het onderhavige geschil met de bij de Raad aanhangige geschillen 34.534 tussen Cofely Zuid Nederland B.V. en de gemeente en 34.650 tussen aanneemster en de gemeente;
  - de brief van de Raad van 20 november 2013, waarin partijen is bericht dat de voorzitter gezien de kanttekeningen van (onder meer) aanneemster tegen de verzochte samenvoeging, heeft besloten voormelde geschillen niet gezamenlijk te behandelen;
  - de brief van mr. Einig van 2 december 2013, met producties 62 tot en met 65, die volgens hem ontbraken in het door de gemeente overgelegde procesdossier;
  - de memorie van antwoord in principaal appel, tevens houdende memorie van grieven in incidenteel appel, met producties 26 tot en met 28;
  - de memorie van antwoord in incidenteel appel;
  - de brief van mr. Einig van 27 juni 2014, met producties 29 en 30;
  - de brief van mr. Smitsmans van 4 juli 2014, met productie 26;
  - de fax van mr. Einig van 7 juli 2013, met 2 notities behorende bij productie 20 in eerste aanleg en met productie 31;
  - de pleitnotities van mr. Lejeune;
  - de pleitnotities van mr. Einig.

4. De mondelinge behandeling van het onderhavige geschil heeft plaatsgevonden op donderdag 10 juli 2014 in een vergaderzaal van Amrâth Grand Hotel de L'Empereur te Maastricht, waarbij behalve appellarbiters en de secretaris de volgende personen aanwezig waren:
  - aan de zijde van de gemeente: M.J.M.P. Rompen, directeur bedrijfsvoering, wonende te Mechelen (België) (vanaf 11:05 uur), H.C.G. van Boorn, projectleider, wonende te Maastricht, J.P. Broens, directievoerder, wonende te Stein, J.G. Vosters, projectleider, wonende Sint-Oedenrode, alsmede mrs. Lejeune, Smitsmans en Dexter;

- aan de zijde van aannemster: C.B. van der Meent, assistent projectleider, wonende te Veenendaal, R.J.M.J. Vaessen, directie Van Wijnen Sittard B.V., wonende te Lanaken (België), L.W.T. Piels, projectleider, wonende te Herten, alsmede mr. Einig en zijn kantoorgenote mevrouw mr. Diederer.

Een bezichtiging van het werk heeft niet plaatsgevonden, omdat partijen noch het appelscheldsgerecht dat voor de beoordeling van het geschil noodzakelijk achten.

DE GRONDEN VAN DE BESLISSING

de bevoegdheid en de ontvankelijkheid

5. De bevoegdheid van de ondergetekenden tot beslechting van het onderhavige geschil bij scheldsrechterlijk vonnis staat onbetwist tussen partijen vast.
6. De memorie van grieven in principaal appel is binnen drie maanden na datum van het beroepen vonnis ingekomen bij het secretariaat van de Raad. Het incidenteel appel is ingesteld bij memorie van antwoord. Partijen zijn derhalve in zoverre ontvankelijk in hun appel.

het geschil in eerste aanleg

7. Tussen partijen is een geschil ontstaan naar aanleiding van een door aannemster in opdracht van de gemeente gebouwd zwembad te Maastricht.
8. Aannemster vorderde verklaring voor recht dat zij recht heeft op een bouw-tijdverlenging van vijftien weken als gevolg van het feit dat bemaling noodzakelijk bleek en betaling van de daarmee gepaard gaande kosten ten bedrage van € 590.149,00 exclusief btw. Daarnaast vorderde aannemster verklaring voor recht dat de door haar als alternatieve dakbeplating aangeboden "elementen Multibox" op zijn minst gelijkwaardig zijn aan de in het bestek vermelde "elementen Lignatur" en dat de gemeente dit alternatief had moeten goedkeuren, alsmede betaling van de extra kosten van € 317.524,00 exclusief btw als gevolg van het moeten toepassen van "elementen Lignatur". Ook vorderde aannemster verklaring voor recht dat de door haar aangeboden alternatieve "PIR-Isolatie" op zijn minst gelijkwaardig is aan de Isolatie als omschreven in het bestek en de gemeente de verwerking van "PIR-Isolatie" had moeten goedkeuren, alsmede betaling van de extra kosten van € 58.180,00 exclusief btw als gevolg van het moeten toepassen van "PIR-Isolatie". Ten slotte vorderde aannemster de gemeente te verbieden om in het kader van

dit werk een beroep te doen op de kortingsreling voor zover dit beroep verband houdt met de vertraging in de uitvoeringsduur ten gevolge van de in deze procedure aanhangige geschilpunten, op straffe van verbeurte van een dwangsom, een en ander te vermeerderen met buitengerechtelijke incassokosten en proceskosten (inclusief een tegemoetkoming voor de kosten van juridische bijstand).

9. De gemeente was - kort gezegd - van mening dat de problematiek inzake de bemaling en de daarmee gemoelde kosten niet voor haar rekening en risico kwamen. Wat betreft de door aannemster aangeboden alternatieven ter zake van de dakbeplating en -isolatie was de gemeente van mening dat een en ander niet gelijkwaardig is, zodat zij terecht haar goedkeuring heeft onthouden. De gemeente concludeerde dan ook tot afwijzing van de vorderingen, met veroordeling van aannemster in de proceskosten, waaronder de kosten van juridische bijstand.
10. Het dictum van het in dat geschil gewezen vonnis waarvan beroep luidt:

"DE BESLISSING

Arbiters, rechtdoende als goede mannen naar billijkheid:

VERKLAREN VOOR RECHT dat aannemster recht heeft op een verlenging van de uitvoeringsduur van het project met 15 weken;

VEROORDELEN de gemeente om aan aannemster te betalen € 590.149,00 (vijfhonderdnegentigduizend honderdnegenenveertig euro) exclusief btw, te vermeerderen met de wettelijke handelsrente daarover vanaf 28 november 2011 tot de dag der algehele voldoening;

VEROORDELEN de gemeente om ter verrekening van de proceskosten aan aannemster te betalen € 11.529,10 (elfduizend vijfhonderdnegenentwintig euro en tien cent);

VERKLAREN dit vonnis tot zover uitvoerbaar bij voorraad;

WIJZEN AF hetgeen meer of anders is gevorderd."

de vordering in hoger beroep

11. De gemeente concludeert onder aanvoering van 21 grieven:

"Dat het Uw Raad moge behagen het vonnis van de RvA in zaak met nummer 33.557 van 23 mei 2013 tussen de Gemeente en [aannemster] waarvan beroep, voor zoveel mogelijk uitvoerbaar bij voorraad, op de hierbovengenoem-

de punten te vernietigen en opnieuw rechtdoende – voor zover nog nodig - alle vorderingen van [aanneemster] af te wijzen althans anderszins te ontzeggen, althans zoveel mogelijk af te wijzen, ontzeggen en [aanneemster] te veroordelen het ingevolge het beroepen vonnis teveel betaalde aan [aanneemster] aan de Gemeente terug te betalen met rente vanaf de datum van betaling door de Gemeente, althans de datum van het aanhangig maken van dit appel, één en ander met veroordeling van [aanneemster] in de kosten van de procedure in beide instanties, waaronder begrepen een tegemoetkoming in de kosten van juridische bijstand aan de zijde van de Gemeente, dit alles te voldoen binnen veertien dagen na dagtekening van de uitspraak en – voor het geval voldoening niet binnen bedoelde termijn plaatsvindt – te vermeerderen met de wettelijke rente te rekenen daarover vanaf bedoelde termijn voor voldoening tot de dag der algehele betaling.”

het verweer in hoger beroep en de vordering in incidenteel appel

12. Aanneemster voert verweer op hierna te bespreken gronden en stelt onder aanvoering van drie grieven incidenteel appel in. Zij concludeert:

“In principaal appel:

[Aanneemster] verzoekt Uw Raad bij scheldsrechterlijk vonnis, voor zover mogelijk uitvoerbaar bij voorraad, zo nodig onder aanvulling en/of verbetering van gronden, de Gemeente niet-ontvankelijk te verklaren in haar grieven dan wel haar grieven te verwerpen, met veroordeling van appellante in de kosten van het hoger beroep, te vermeerderen met de wettelijke rente over deze kosten vanaf twee dagen na betekening van het scheldsrechtelijk vonnis;

In incidenteel appel:

[Aanneemster] verzoekt Uw Raad bij scheldsrechterlijk vonnis, voor zover mogelijk uitvoerbaar bij voorraad, het op 23 mei 2013 door de Raad van Arbitrage gewezen vonnis in de zaak met nummer 33.557 ten aanzien van rechtsoverwegingen 30 t/m 38 te vernietigen en, zo nodig met verbetering en aanvulling van gronden, opnieuw rechtdoende:

- I. Te verklaren voor recht dat de door [aanneemster] aangeboden dakelementen van het fabricaat ‘Multibox’ ten minste gelijkwaardig zijn aan dakelementen van het in het bestek genoemde fabricaat ‘Lignatur’ en de Gemeente derhalve de verwerking van dakelementen van het fabricaat ‘Multibox’ had dienen goed te keuren;
- II. De Gemeente te veroordelen om tegen behoorlijk bewijs van kwijting aan [aanneemster] te voldoen het bedrag van EUR 317.524,- exclusief BTW, zijnde EUR 377.853,56 inclusief BTW, te voldoen, te vermeerderen met de wettelijke handelsrente ex artikel 6:119a BW daarover vanaf de dag der indiening van de MvE in eerste aanleg, althans vanaf de dag der indiening van de MvR in eerste aanleg, tot aan de dag der algehele voldoening;
- III. Te verklaren voor recht dat de door [aanneemster] aangeboden isolatie van het fabricaat ‘PIR’ ten minste gelijkwaardig is aan de isolatie

van het in het bestek genoemde fabricaat 'Rockwool' en de Gemeente derhalve de verwerking van isolatie van het fabricaat 'PIR-Isolatie' had moeten goed te keuren;

- IV. de Gemeente te veroordelen om tegen behoorlijk bewijs van kwijting aan [aanneemster] een bedrag van EUR 58.180,- exclusief BTW, zijnde EUR 69.234,20 inclusief BTW te voldoen, te vermeerderen met de wettelijke handelsrente ex artikel 6:119a BW daarover vanaf de dag der indiening van de MvE in eerste aanleg tot aan de dag der algehele voldoening;
- V. De Gemeente te veroordelen om tegen behoorlijk bewijs van kwijting aan [aanneemster] een bedrag van EUR 167.091,- exclusief BTW, zijnde EUR 198.838,29 inclusief BTW, te voldoen, te vermeerderen met de wettelijke handelsrente ex artikel 6:119a BW vanaf de dag der indiening van deze memorie tot aan de dag der algehele voldoening;

In principaal en incidenteel appel:

[Aanneemster] verzoekt uw Raad bij schiedsrechtelijk vonnis, voor zover mogelijk uitvoerbaar bij voorraad, de Gemeente te veroordelen in de kosten van de procedure in beide instanties, waaronder begrepen een door Uw Raad ex aequo et bono vast te stellen bijdrage in kosten voor rechtsbijstand aan de zijde van [aanneemster], te vermeerderen met wettelijke rente vanaf de achtste dag na het in hoger beroep te wijzen vonnis dat de gemeente in gebreke blijft met betaling van de proceskosten tot aan de dag der algehele voldoening."

het verweer in incidenteel appel

- 13. De gemeente voert verweer op hierna te bespreken gronden en concludeert kort gezegd tot verwerping van het incidenteel appel, met veroordeling van aanneemster in de proceskosten, inclusief de nakosten en de kosten van rechtsbijstand, te vermeerderen met de wettelijke rente Ingeval aanneemster deze kosten niet binnen veertien dagen na dit vonnis heeft voldaan.

de felten

- 14. In eerste aanleg zijn de volgende felten vastgesteld:
  - a. de gemeente heeft op 28 mei 2010 aan aanneemster definitief het werk gegund ter zake van het uitvoeren van de bouwkundige werkzaamheden ten behoeve van de nieuwbouw van het zwembad De Geusselt in Maastricht. In navolging op voornoemde definitieve gunning is op 20 juli 2010 een aannemingsovereenkomst ter zake van bovengenoemde werkzaamheden tussen partijen tot stand gekomen. Op deze aannemingsovereenkomst zijn via het bestek (onder meer) de UAV 1989 van toepassing ver-

- klaard. Naast voornoemde aannemingsovereenkomst is tussen partijen op 23 november 2010 een coördinatieovereenkomst gesloten;
- b. aannemster heeft de gemeente eind 2010 verzocht om vergoeding van meerkosten en bouwtijdverlenging vanwege uitgevoerde bemalingswerkzaamheden en medio 2011 om vergoeding van meerkosten vanwege het door de gemeente niet accepteren van goedkopere alternatieven voor de dakbeplating (Multibox) en -isolatie (PIR);
  - c. de gemeente heeft voornoemde verzoeken afgewezen.

15. Met grief 1 richt de gemeente zich tegen deze feitenvaststelling. Nu zij, zoals aannemster terecht stelt, echter geen concrete bezwaren aanvoert tegen de door arbiters in eerste aanleg vastgestelde feiten maar enkel de feiten (opnieuw) uiteenzet – en daaruit niet blijkt dat de in eerste aanleg vastgestelde feiten behoudens het hierna volgende onjuist zijn – verwerpen appellarbiters deze algemene grief.
16. Met grief 2 heeft de gemeente zich wel concreet gericht tegen een van de in eerste aanleg vastgestelde feiten, namelijk dat tussen partijen op 23 november 2010 een coördinatieovereenkomst is gesloten. De gemeente stelt terecht dat zij geen partij is bij die overeenkomst tussen aannemster en de nevenaannemers. In zoverre slaagt de grief, maar dit leidt niet tot vernietiging van het vonnis.
17. Nu voor het overige geen (concrete) grieven zijn gericht tegen de in eerste aanleg vastgestelde feiten, nemen appellarbiters deze resterende feiten tot uitgangspunt.

de beoordeling van het geschil

18. Alle in dit vonnis vermelde bedragen zijn exclusief btw, tenzij anders vermeld.

eiswijziging

19. Aannemster heeft bij memorie van antwoord in principaal appel/eis in incidenteel appel haar eis (in oorspronkelijk conventie) gewijzigd. De gemeente heeft daartegen bezwaar gemaakt, stellende dat deze vordering in feite een nieuwe eis vormt.

20. Ingevolge artikel 24 lid 3 van het toepasselijke arbitragereglement kan het appelscheldsgerecht een wijziging, vermindering of vermeerdering van eis van een in eerste aanleg gestelde eis toestaan wanneer de verwerende partij gelegenheid heeft gehad zich daarover schriftelijk of mondeling uit te laten en wanneer zulks door het appelscheldsgerecht tegenover deze partij niet onredelijk wordt geoordeeld.
21. Gezien de herkansings- of herstelfunctie van het appel moet aanneemster in beginsel in de gelegenheid worden gesteld de grondslag van haar vordering te vervangen door een andere, of zoals in dit geval, op dezelfde grondslag een gewijzigde vordering in te stellen. Omdat de gemeente zowel bij memorie van antwoord in incidenteel appel als op de mondelinge behandeling hierop heeft kunnen reageren, achten appellarbiters deze elswijziging niet onredelijk bezwarend tegenover de gemeente en zullen zij recht doen op de gewijzigde eis.

In principaal appel

22. De grieven 1 en 2 zijn hiervoor bij de feiten al besproken. Met haar overige grieven richt de gemeente zich kort gezegd tegen het oordeel van arbiters in eerste aanleg dat de nodig gebleken bronbemaling voor rekening en risico van de gemeente komt en aanneemster daarom aanspraak heeft op bouwtijdverlenging van vijftien weken en op de kosten die zij als gevolg van de bemaling heeft gemaakt. Deze grieven leggen het tussen partijen bestaande geschilpunt ter zake de bronbemaling in volle omvang voor en lenen zich voor een gezamenlijke beoordeling.

bronbemaling risico gemeente of aanneemster

23. Niet in geschil tussen partijen is dat vanwege een in het werk aangetroffen grondwaterstand van + 44,50 NAP de in het bestek beschreven drainage niet toereikend was, maar continue bronbemaling noodzakelijk was.
24. De gemeente stelt dat aanneemster op grond van het bestek rekening diende te houden met de noodzaak van continue bronbemaling, en dat zij mede gezien de bij het bestek gevoegde rapporten van Fugro Ingenieursbureau B.V. (hierna: Fugro) betreffende een grondwateranalyse van 11 mei 2009 en een geotechnisch onderzoek en oriënterend funderingsadvies (producties 5 en 6) en de nadien aan alle inschrijvers overgelegde rapporten van Fugro en Oranjewoud (producties 13 tot en met 15), nader onderzoek had moeten doen

naar de grondwaterstand. Door dit na te laten is aannemster tekortgeschoten in haar verplichtingen uit de overeenkomst en komen de extra kosten en vertraging als gevolg van de noodzakelijk gebleken bronbemaling voor haar rekening, aldus de gemeente.

25. Aannemster betwist het één en ander en stelt dat zij op grond van onder meer het bestek geen rekening hoefde te houden met bronbemaling en dat zij, nu de feitelijke toestand van het werk afwijkt van wat zij op grond van het bestek mocht verwachten primair op grond van paragraaf 29 lid 3 UAV 1989 aanspraak heeft op bijbetaling en, op grond van paragraaf 8 UAV 1989, op bouwtijdverlenging met vijftien weken.
26. Appellarbiters nemen in hun beoordeling tot uitgangspunt dat onder de in het bestek aangeduide toestand als bedoeld in paragraaf 29 lid 3 UAV 1989 moet worden verstaan de toestand in objectieve zin, dat wil zeggen de toestand zoals een redelijk bekwaam en zorgvuldige aannemer die, gelet op de hem ten tijde van de inschrijving kenbare gegevens, geacht moet worden te hebben ingeschat.
27. Appellarbiters constateren in dat kader dat partijen twisten over de reikwijdte van paragraaf 05.04 van het bestek. Bij de uitleg van deze paragraaf is niet alleen de tekst van belang, maar komt het aan op de zin die partijen in de gegeven omstandigheden over en weer redelijkerwijs aan de woorden van deze paragraaf, gelezen in het licht van de overige, voor de uitleg relevante bepalingen van het bestek, mochten toekennen en op wat zij ter zake redelijkerwijs van elkaar mochten verwachten. Daarbij is belang dat de overeenkomst tussen partijen tot stand gekomen is als gevolg van een aanbestedingsprocedure, waarop de regels en beginselen van het aanbestedingsrecht van toepassing zijn. Over het bestek dat aan de overeenkomst ten grondslag ligt heeft aannemster als inschrijver wel vragen kunnen stellen, maar niet kunnen onderhandelen. Dat brengt mee dat het appellarbiters bij de uitleg van het bestek gewicht toekennen aan de naar normaal spraakgebruik meest voor de hand liggende taalkundige betekenis van de bewoordingen in het bestek en aanverwante documenten.
28. Paragraaf 05.04 van het bestek luidt als volgt:

"05.04. Tijdelijke bemaling

05.04.01 Voor de realisatie van de bouwputten dient rekening te worden gehouden met drainage middels verzamel drains in het aan te brengen grof zandbed, dat onder de kelderruimten en bassins is aangebracht. De drainageleidingen onder in het zandbad aan te brengen op onderlinge afstanden van circa 6 m¹.

Als drainagemateriaal kunnen pvc ribbedrains in een diameter van 80 mm, vooromwikkelt met een ppdoek, worden toegepast.

Via een blinde buis de drains aansluiten op een of meerdere pompputten waarvandaan het water met een dompelpomp(en) kan worden afgevoerd. Bij aanvang van de werkzaamheden dient de aannemer het ontwerp te controleren aan de hand van de grondparameters en waterstanden zoals deze op het moment van start bouw worden aangetroffen.

De volledige aanleg van de drainage is voor rekening van de aannemer. Vóór de aanleg van deze drainage dient de aannemer een ontwerp van zijn drainageplan te vervaardigen en dit ter goedkeuring aan de directie te verstrekken.

Voor meer informatie over de grondwaterstanden zie bijgevoegde Briefrapport betreffende Grondwateranalyse van Fugro met opdracht nummer 7208-0528-000, gedateerd 11 mei 2009 en Geotechnisch onderzoek en oriënterend funderingsadvies van Fugro met opdracht nummer 7208-0528-000, versie 2, gedateerd 11 juni 2009.

05.04.02. Ten overvloede willen wij de aannemer erop wijzen dat de volgende acties door hem moeten worden ondernomen:

- tijdig overleg met de sector Vergunningen en Handhaving van de provincie Limburg;
- tijdig overleg met de gemeente Maastricht omtrent de lozing van de grondwateronttrekking op het oppervlaktewater;
- het nemen van foto's van de bebouwingen in de directe omgeving en laten voorzien van een waarmerk;
- het monitoren van de grondwateronttrekking door middel van het registreren van de hoeveelheden welke onttrokken worden en de invloed van de bemaling op de omgeving door het opnemen van de grondwaterstanden in de peilbuizen;
- het aanbrengen van hoogtemerken, het vastleggen ervan en het monitoren van deze hoogtemerken gedurende de periode van bemaling.

05.04.03 Alle kosten voor aanleg, onderhoud en verwijderen van de bemaling, inclusief alle lozingskosten en belasting, zijn voor rekening van de aannemer.

29. Anders dan de gemeente, zijn appellarbiters van oordeel dat aannemster op grond van deze paragraaf slechts rekening hoefde te houden met de in paragraaf 05.04.01 specifiek omschreven drainage. Andere (mogelijke) vormen van bemaling zijn immers niet vermeld. Dat in deze paragraaf is verwezen

naar de rapporten van Fugro maakt dat niet anders. In die rapporten is, zoals de gemeente terecht stelt, vermeld dat in het verleden ook sprake is geweest van grondwaterstanden van boven het gemiddelde van +44,25 NAP, dat rekening moet worden gehouden met een fluctuerende grondwaterstand die tijdelijk tot kort onder het maaiveld op circa +46.0/+46,6 NAP kan komen en dat het noodzakelijk kan zijn om tijdens de uitvoering een bemaling te installeren, afhankelijk van de op het moment van uitvoering heersende grondwaterstand en de beoogde uitvoeringswijze. Het bestek is echter, zoals aannemster terecht stelt, van later datum en daarin heeft de gemeente ondanks het gestelde in de rapporten van Fugro enkel drainage voorgeschreven. Verder zijn appellarbiters met aannemster van oordeel dat paragrafen 05.04.02 en 05.04.03 van het bestek slechts betrekking hebben op de in paragraaf 05.04.01 voorgeschreven vorm van bemaling, namelijk drainage, mede gezien het in paragraaf 05.04.02 gebruikte woord "ten overvloede". Daaruit kan dan ook niet worden afgeleid dat rekening moet worden gehouden met bronbemaling in plaats van met de in paragraaf 05.04.01 omschreven drainage.

30. Daarbij komt dat voor zover er gezien paragrafen 05.04.02 en 05.04.03 van het bestek en de rapporten van Fugro toch enige twijfel mocht bestaan over de noodzaak van bronbemaling, deze twijfel door de gemeente is weggenomen met haar – van de contractstukken deel uitmakende – Tweede Nota van Inlichtingen van 19 april 2010, waarin op de vraag van een inschrijver of een lozingsvergunning is aangevraagd of voorhanden is, door de gemeente is geantwoord:

"In principe is voor de bouw geen bemaling noodzakelijk, tenzij er extreem hoge waterstand is. Indien dit (plaatselijk) wel noodzakelijk blijkt is de hoeveelheid te lozen water beperkt en kan worden volstaan met een melding"

31. Evenals arbiters in eerste aanleg zijn appellarbiters van oordeel dat aannemster op grond van deze mededeling ervan uit mocht gaan dat kon worden volstaan met uitsluitend de in het bestek beschreven drainage en dat slechts onder bijzondere omstandigheden bronbemaling noodzakelijk was, waarbij in dat geval alleen kon worden volstaan met een melding. Dat aannemster in haar begroting geen rekening heeft gehouden met continue bronbemaling en de gevolgen daarvan in tijd en geld achten appellarbiters gezien de aan haar verstrekte informatie dan ook gerechtvaardigd.

32. Van een schending van een precontractuele waarschuwingsplicht door aanneemster is geen sprake. Al aangenomen dat sprake was van een evidente fout in het bestek gezien het gestelde in de rapporten van Fugro, had de gemeente zich gezien de door een van de inschrijvers gestelde vraag over een aanwezige of aan te vragen lozingsvergunning op zijn minst moeten afvragen of continue bronbemaling noodzakelijk was. In zoverre was de gemeente naar het oordeel van appellarbiters voldoende gewaarschuwd dat een eenvoudige drainage mogelijk niet toereikend was. Verder was aanneemster noch de andere inschrijvers gehouden zelf nader onderzoek te doen naar de grondwaterstanden, anders dan bij de aanvang van de bouw op grond van paragraaf 05.04.01 van het bestek. Paragraaf 12.04.08 van het bestek, waarin staat dat de aannemer zich ter plaatse moet oriënteren om een juist beeld te krijgen van de grond- en terreinwerkzaamheden, strekt naar de tekst niet zover dat daaronder het doen van grondwateronderzoek valt. Niet gemotiveerd bestreden is dat aanneemster bij aanvang van haar werkzaamheden proefsleuven heeft gegraven, waaruit bleek dat zich kort onder het maaiveld grondwater bevond. Daarmee heeft aanneemster aan haar besteksverplichtingen voldaan. Dat aanneemster op grond van haar bekendheid met het terrein wist dan wel had moeten weten dat bronbemaling nodig was, heeft de gemeente tegenover de betwisting door aanneemster onvoldoende aannemelijk gemaakt.
33. Nu sprake is van een andere situatie dan waarvan aanneemster op grond de haar kenbare gegevens ten tijde van de inschrijving mocht uitgaan, heeft aanneemster aanspraak op bijbetaling op grond van paragraaf 29 lid 3 UAV 1989. Daarnaast heeft aanneemster op grond van paragraaf 8 UAV 1989 aanspraak op bouwtijdverlenging.

bouwtijdverlenging

34. De gemeente meent om diverse redenen dat de in eerste aanleg aan aanneemster toegekende bouwtijdverlenging van vijftien weken niet terecht is. De gemeente stelt daartoe allereerst dat zij het bouwterrein op 7 juli 2010 aan aanneemster ter beschikking heeft gesteld en dat aanneemster pas op 3 september 2010 met haar werkzaamheden is begonnen, terwijl continue bemaling volgens de gemeente niet nodig zou zijn geweest als aanneemster direct op 7 juli 2010 was begonnen. De gemeente stelt daartoe dat het grondwater vanaf november 2010 is gestegen als gevolg van hevige neerslag

In de daaraan voorafgaande maanden en de gevolgen daarvan op de waterstanden van de Maas en dat aannemster ervoor heeft gekozen de graafwerkzaamheden juist in die periode uit te voeren, wat volgens de gemeente voor haar eigen rekening en risico moet blijven. Volgens de gemeente hebben arbiters in eerste aanleg door te oordelen dat de bemalingsnoodzaak het gevolg is van het karakter van de watervoerende lagen, omdat uit de rapporten bleek dat de grondwaterstand in de bouwperiode weinig fluctueerde en de neerslag in de periode daarop nagenoeg geen invloed heeft gehad, miskend dat deze het gevolg is van de seizoensinvloeden (neerslag).

35. Bovendien hebben arbiters in eerste aanleg volgens de gemeente op dit punt een verrassingsbeslissing genomen, omdat in het debat van partijen de watervoerende lagen als oorzaak van de bemalingsnoodzaak niet aan de orde zijn geweest en aannemster niet heeft gesteld dat het grondwaterpeil in de bouwperiode weinig fluctueerde. Appellarbiters constateren echter dat aannemster wel heeft betwist dat het grondwaterpeil samenhang met de neerslaghoeveelheid en heeft gesteld dat de waterstand vanaf de start van de bouw in juli 2010 tot en met het einde van de bemaling in april 2011 altijd gemiddeld was en nauwelijks veranderde (zie punt 57 memorie van repliek). Verder is in het door de gemeente overgelegde rapport van Fugro van 11 juni 2009 vermeld dat de watervoerende lagen van invloed zijn op de grondwaterstand, zodat geen sprake zal zijn geweest van een voor de gemeente geheel nieuw argument. Wel is juist dat dit argument in de processtukken niet met zoveel worden is vermeld. Wat hier verder overigens ook van zij, in de onderhavige appelprocedure hebben partijen in ieder geval over en weer voldoende gelegenheid gehad zich hierover uit te laten.
36. Evenals arbiters in eerste aanleg zijn appellarbiters van oordeel dat de bemalingsnoodzaak voornamelijk is gelegen in de invloed van de watervoerende lagen, die het grondwater van het achterliggende heuvellandschap afvoeren naar het dal van de Maas. Dat blijkt uit het rapport van Fugro van 11 juni 2009. Zoals de gemeente terecht betoogt, blijkt uit dat rapport ook dat de grondwaterstand ter plaatse onder meer in relatie staat met de (onder andere door neerslag gevoede) waterstanden van de Maas. Uit de door aannemster overgelegde – en door de gemeente niet of onvoldoende bestreden – regenberekening volgt echter dat aannemster in augustus 2010 ruim 150 maal de

hoeveelheid gevallen neerslag heeft weggepompt. Daaruit blijkt dat neerslag in ieder geval niet de belangrijkste factor was die van invloed is geweest op de grondwaterstand.

37. Daarbij komt dat appellarbiters met aanneemster van oordeel zijn dat zij haar werkzaamheden voldoende tijdig is aangevangen. Appellarbiters overwegen daartoe het volgende.
38. Partijen zijn als nadere startdatum overeengekomen 19 juli 2010 (week 29), krap twee weken voor de bouwvak van 2 tot en met 22 augustus 2010 (week 31 tot en met 33). Van aanneemster kon niet worden verwacht dat zij voor de officiële startdatum met haar werkzaamheden zou starten. De gemeente heeft tijdens de mondelinge behandeling bovendien erkend dat het uitstel van de officiële startdatum van 7 juni 2010 naar 19 juli 2010 niet alleen uit coulance van haar zijde is overeengekomen – zoals zij in haar stukken had gesteld – maar dat daartoe ook een reden was (de grondoverdracht moest nog plaatsvinden, evenals wat “kleine werkzaamheden”). Dat aanneemster zich zo kort voor de bouwvak heeft beperkt tot enkele voorbereidende werkzaamheden en niet met de feitelijke bouwwerkzaamheden is gestart, ligt voor de hand. Gezien de resterende tijd was dat niet efficiënt. Volgens aanneemster heeft zij in de eerste week na de bouwvak (week 34, van 23 tot en met 27 augustus) de bouwplaats ingericht en is zij in de tweede week (week 35, van 28 augustus tot en met 3 september) begonnen met de feitelijke uitvoering van het grondwerk, te weten het graven van proefsleuven. De gemeente heeft tijdens de mondelinge behandeling in hoger beroep erkend dat aanneemster vervolgens op 3 september 2010 melding heeft gemaakt van een hoge grondwaterstand.
39. Tijdens de mondelinge behandeling heeft aanneemster verder toegelicht dat zij vervolgens provisorisch heeft geprobeerd het grondwater weg te pompen, wat niet lukte. Daarna is volgens aanneemster een discussie met de gemeente ontstaan over de vraag wie aansprakelijk was voor de extra kosten en wie actie zou ondernemen ter realisatie van de noodzakelijke bronbemaling. Ook moest worden uitgezocht of een vergunning nodig was dan wel dat kon worden volstaan met een melding. Verder is een proefbemaling gedaan en moest een bemalingsadvies worden opgesteld. Vervolgens is op 19 oktober 2010 een

vergunning aangevraagd, die op 16 december 2010 is verleend. De bemaling heeft diezelfde dag een aanvang genomen en aanneemster heeft de grondwerkzaamheden vanaf 1 januari 2011 voortgezet. Daarbij is gedurende zeventien weken bemaald, aldus nog steeds aanneemster.

40. Gezien deze toelichting, die door de gemeente niet althans niet gemotiveerd is weersproken, volgen appellarbiters de gemeente niet in haar standpunt dat aanneemster verantwoordelijk is voor een deel van de vertraging omdat zij pas op 19 oktober 2010 een vergunning heeft aangevraagd bij het waterschap. Dat aanneemster heeft bijgedragen aan de vertraging door een incomplete vergunningaanvraag in te dienen, heeft de gemeente onvoldoende inzichtelijk gemaakt. Het enkele feit dat het waterschap op 10 november 2010 nadere gegevens heeft opgevraagd, is daartoe onvoldoende.
41. Dat aanneemster sowieso rekening had moeten houden met een vertraging van vier weken voor een melding volgen appellarbiters evenmin. Zoals overwogen hoefde aanneemster op grond van het bestek enkel rekening te houden met drainage. De gemeente heeft in de nota van inlichting weliswaar gesteld dat ingeval bemaling nodig is – namelijk bij extreem hoge waterstanden – volstaan kan worden met een melding, maar daaruit blijkt niet dat aanneemster in die bijzondere omstandigheden aansprakelijk was voor daarmee gepaard gaande vertraging.
42. Ook heeft de gemeente tegenover de betwisting door aanneemster niet aannemelijk gemaakt dat aanneemster onvoldoende voortvarend bepaalde bouwmaterialen (zoals funderingspalen en het betongranulaat) heeft besteld en de planning en coördinatie niet naar behoren heeft verricht en dat daardoor vertraging is ontstaan. Daarbij nemen appellarbiters in aanmerking dat doordat een vergunning voor bronbemaling moest worden aangevraagd het werk sowieso gedurende vijftien weken volledig stil lag. Met aanneemster zijn appellarbiters van oordeel dat het zogenaamde "kritieke pad" hierdoor naar achteren is verschoven.
43. Alles bijeen zijn appellarbiters van oordeel dat in eerste aanleg vanwege de bemalingsnoodzaak terecht vijftien weken bouwtijdverlenging aan aanneemster is toegekend.

blijbetaling/grief III Incidenteel appel

44. In eerste aanleg zijn de door aannemster gevorderde kosten van € 590.149,00 als gevolg van de noodzakelijke bronbemaling als onvoldoende gemotiveerd weersproken toegewezen. Wat daar verder ook van zij, thans heeft de gemeente deze kosten wel weersproken onder verwijzing naar een door Brink Groep opgesteld rapport, die tot de conclusie komt dat de door aannemster gevorderde kosten gecorrigeerd moeten worden naar een bedrag van € 245.922,00.
45. Aannemster heeft in incidenteel appel haar eis gewijzigd en vordert nu in plaats van een bedrag van € 590.149,00 een bedrag van € 757.240,00, waarbij zij, anders dan in haar aanvankelijke vordering, in plaats van de concreet gemaakte algemene bouwplaatskosten is uitgegaan van de in de begroting opgenomen algemene bouwplaatskosten en deze heeft teruggerekend naar een bedrag per week. Zij vordert deze kosten over een periode van vijftien weken. Daarnaast vordert zij thans een vergoeding voor een onderdekking voor ak, winst en risico. Tijdens de mondelinge behandeling heeft aannemster gesteld dat zij subsidiair aanspraak maakt op het aanvankelijk gevorderde bedrag van in totaal € 590.149,00.

belastingen (ad € 123.806,09)

46. De door aannemster gevorderde en onderbouwde kosten voor de diverse verschuldigde belastingen van in totaal € 123.806,09 zijn niet weersproken en dus toewijsbaar.

bronbemaling (ad € 58.328,00)

47. De gevorderde kosten voor de bronbemaling van in totaal € 58.328,00 zijn grotendeels onderbouwd en niet weersproken. Enkel de gevorderde eenmalige kosten bestaande uit de eigen uren voor de begeleiding van het bemalingsplan en het overleg met het waterschap van € 3.038,75, de huur van de pompen van € 7.225,00, de huur van debletmeters van € 2.125,00 en de kosten voor het monitoren van € 4.254,00 moeten volgens Brink Groep worden verlaagd. Ten aanzien van de huurkosten en de kosten voor het monitoren gaat Brink Groep echter ten onrechte uit van een periode van veertien weken, terwijl de gemeente niet gemotiveerd heeft weersproken dat zeventien weken is bemaald. Verder is de door de Brink Groep voorgestelde mindering op de

elgen uren van aannemster op geen enkele wijze toegelicht. Nu de gevorderde kosten appellarbiters ook niet onredelijk voorkomen, worden de door aannemster gevorderde kosten van in totaal € 58.328,00 volledig toegewezen.

algemene bouwplaatskosten (ad € 218.520,00)

48. Anders dan de gemeente stelt, laat het felt dat in paragraaf 01.03.17a van het bestek is bepaald dat algemene bouwplaatskosten niet separaat vergoed zullen worden, de aanspraak van aannemster op vergoeding van bouwplaatskosten als gevolg van de vertraging onverlet. Deze bepaling ziet namelijk op meer- en minderwerk, en dus niet op vertragingsschade.
49. Ten aanzien van deze kosten volgen appellarbiters niet de primaire berekening van aannemster van € 218.520,00. Aannemster vordert namelijk de in de begroting vermelde bouwplaatskosten van (omgerekend) € 14.568,00 per week, terwijl – zoals ook volgt uit het rapport van Brink Groep – niet redelijk is om de volledige bouwplaatskosten (met name de niet-tijdgebonden kosten) gedurende de gehele periode dat het werk heeft stil gelegen voor rekening van de gemeente te brengen. Een projectleider en werkvoorbereiders kunnen na verloop van tijd redelijkerwijs worden ingezet op een ander werk.
50. Appellarbiters volgen om die reden de aanvankelijke berekening van aannemster, in aanmerking genomen de kanttekeningen van Brink Groep met dien verstande dat appellarbiters anders dan Brink Groep uitgaan van een vertraging van vijftien weken. Aldus begroten appellarbiters de aan aannemster komende vergoeding voor de algemene bouwplaatskosten in billijkheid op € 85.000,00, uitgaande van acht uur per week voor een projectleider, veertig uur per week voor een uitvoerder en vierentwintig uur per week voor één werkvoorbereider, telkens voor de duur van vijftien weken, evenals de aanwezigheid van (onder meer) een directieket voor die periode. De door aannemster gevorderde kosten van € 90.750,00 voor de zogenaamde "2e winter" (inclusief stookkosten) wijzen appellarbiters af. Tijdens de mondelinge behandeling heeft aannemster toegelicht dat als gevolg van de vertraging feitelijk geen sprake was van een tweede winter, maar van een winter waarmee in aanvankelijke planning geen rekening was gehouden omdat het gebouw in

augustus 2011 wind- en waterdicht zou zijn. Als gevolg van de vertraging was het gebouw pas in december 2011 wind- en waterdicht, aldus aannemster.

51. Volgens de door de gemeente overgelegde planning van aannemster 16 april 2010 zou de dakafwerking gereed zijn op 30 juni 2011. Vast staat dat deze planning met zes weken is verschoven als gevolg van een overeengekomen latere start van het werk. Dit betekent dat de dakafwerking/dakbedekking op 11 augustus 2011 gereed zou zijn. Als gevolg van de vertraging is dat eind november 2011 geworden, dus voor de winter. Dat de vertraging tot extra (stook)kosten heeft geleid blijkt dan ook niet. Daarbij nemen appellarbiters nog in aanmerking dat – zoals de gemeente terecht stelt – stoken ook voor de afwerking van het gebouw nodig was, ook nadat het gebouw wind- en waterdicht is, zij het dat dat wel van invloed is op hoogte van de stookkosten. Die eventuele extra stookkosten heeft aannemster echter onvoldoende inzichtelijk gemaakt.

Indexering (ad € 142.724,94)

52. Aannemster vordert verder een indexering van 1,34% over de aanneemsom van € 10.651.115,00, zijnde € 142.724,94. Zoals de gemeente terecht stelt, heeft aannemster echter niet aangetoond dat zij als gevolg van de vertraging daadwerkelijk hogere inkooprijzen heeft moeten betalen. Enige onderbouwing ontbreekt, zodat deze vordering wordt afgewezen.

afrek begrote drainage (ad - € 2.500,00)

53. De gemeente stelt – overigens in afwijking van het rapport van Brink Groep – dat de door aannemster op haar schade in mindering gebrachte kosten voor de in het bestek beschreven drainage van € 2.500,00 te laag zijn. Uitgaande van redelijke kosten voor drainage is dit bedrag volgens de gemeente minimaal € 10.000,00 te laag begroot. De gemeente heeft echter niet bestreden dat aannemster € 2.500,000 voor drainage heeft begroot, zodat deze kosten als besparing moeten worden afgetrokken. Niet relevant is of aannemster de werkzaamheden voor dit bedrag had kunnen uitvoeren, omdat zij hiervoor het risico op zich heeft genomen. Dit risico wordt in dit geval niet verwezenlijkt vanwege een voor rekening van de gemeente komende oorzaak. Het is dan niet redelijk om aannemster te belasten met extra kosten ter zake, nog

daargelaten dat aannemster betwist dat het door haar begrote bedrag te laag zou zijn.

gederfde ak, winst en risico (ad € 184.124,63)

54. Appellarbiters achten wel aannemelijk dat als gevolg van de vertraging die is opgetreden door de van het bestek afwijkende toestand van het werk, sprake is van een onderdekking voor de ak, winst en risico. Dat in paragraaf 01.03.17a van het bestek staat dat meerwerk wordt verhoogd met een opslag van 10% voor ak, winst en risico, betekent niet dat – zoals de gemeente bevoogt – in dit geval geen aanspraak bestaat op een separate vergoeding daarvan. Deze paragraaf ziet immers naar de tekst daarvan niet op bijbetaling op grond van paragraaf 29 lid 3 UAV 1989. De door aannemster gevorderde kosten achten appellarbiters echter niet volledig toewijsbaar, omdat zij is uitgegaan van een vergelijkbaar project en aldus geen inzicht heeft gegeven in de voor dit project begrote kosten. Appellarbiters begroten de onderdekking om die reden in billijkheid op 10% van de extra kosten als gevolg van de vertraging, zoals hiervoor toegewezen, van in totaal € 123.806,09 + € 58.328,00 + € 85.000,00 = € 267.134,09 - € 2.500,00 = € 264.634,09. Aldus wordt aan derving voor de ak, winst en risico toegewezen $0,10 \times € 264.634,09 = € 26.463,41$.

meerwerktoeslag (ad € 32.235,90)

55. Aannemster heeft daarnaast nog een meerwerktoeslag van 10% over de directe kosten gevorderd. Nu echter geen sprake is van meerwerk, maar van bijbetaling op grond van paragraaf 29 UAV 1989, is er geen grondslag voor toewijzing van een meerwerkopslag. Deze wordt afgewezen.

slotsom principaal appel en grief III incidenteel appel

56. Voor zover de grieven van de gemeente zijn gericht tegen de toewijzing door arbiters in eerste aanleg van een bedrag van € 590.149,00, te vermeerderen met de wettelijke handelsrente daarover vanaf 28 november 2011 tot aan de dag van algehele voldoening, dan slagen deze. De overige grieven van de gemeente falen, evenals grief III in incidenteel appel van aannemster. Appellarbiters overwegen daarbij nog dat de gemeente heeft gegriefd tegen de uitvoerbaar bij voorraad verklaring van het vonnis in eerste aanleg, voor zover dit vonnis (deels) in stand blijft. Zoals de gemeente terecht stelt moet, in-

geval verweer is gevoerd tegen de gevorderde uitvoerbaar bij voorraad verklaring een belangenafweging plaatsvinden tussen het belang van de eisende partij bij uitvoerbaar bij voorraad verklaring en het belang van de verwerende partij bij behoud van de bestaande toestand tot op het rechtsmiddel is beslist. Uit het overgelegde procesdossier in eerste aanleg blijkt echter niet dat de gemeente verweer heeft gevoerd tegen de verzochte uitvoerbaar bij voorraad verklaring, zodat niet is toegekomen aan een belangenafweging. Deze grief faalt dan ook. De kostenveroordeling in eerste aanleg, waartegen de gemeente ook heeft gegriefd, komt hierna nog nader aan de orde.

57. Het bestreden vonnis wordt vernietigd voor zover de gemeente daarin is veroordeeld tot betaling van € 590.149,00, te vermeerderen met de wettelijke handelsrente vanaf 28 november 2011. Opnieuw recht doende zal aan aannemster worden toegewezen € 264.634,09 + € 26.463,41 = € 291.097,50. Tegen de toewijzing van wettelijke handelsrente met ingang van 28 november 2011 is niet gegriefd, zodat deze rente ook in appel zal worden toegewezen. Verder zal aannemster worden veroordeeld tot terugbetaling van het door de gemeente uit hoofde van het vonnis in eerste aanleg teveel betaalde bedrag van € 590.149,00 - € 291.097,50 = € 299.051,50 en de daarover berekende rente, te vermeerderen met de wettelijke rente vanaf de datum van betaling door de gemeente tot aan de dag van restitutie aan de gemeente.
58. Appellarbiters constateren nog dat aannemster in haar gewijzigde vordering zowel een bedrag exclusief btw vermeldt als een bedrag inclusief btw. Nu niet nader toegelicht is op grond waarvan btw over de (volledige) aan aannemster toekomende vergoeding is verschuldigd, wijzen appellarbiters de btw, voor zover gevorderd, af. Zo is zonder nadere toelichting niet duidelijk op grond waarvan btw over huurkosten verschuldigd is.

Incidenteel appel (grievens I en II)

59. De grievens I en II in incidenteel appel gaan over de vraag of de door aannemster aangeboden alternatieve dakbeplating c.q. - isolatie gelijkwaardig is aan de in het bestek vermelde bouwstoffen en of de gemeente deze alternatieven terecht heeft geweigerd. Deze grievens lenen zich voor een gezamenlijke beoordeling.

60. Appelarbiters stellen vast dat partijen in hun processtukken uitvoerige betoegen hebben gehouden over aanbestedingsrechtelijke aspecten, onder meer over de vraag of de gemeente met de door haar gehanteerde wijze van voorschrijven van bepaalde bouwstoffen in strijd heeft gehandeld met EU-regelgeving. Nu gesteld noch gebleken is dat aanneemster de geldigheid van de aanbesteding wenst aan te vechten, laten appelarbiters deze stellingen verder rusten.
61. Partijen zijn het erover eens dat de door de gemeente gehanteerde omschrijving van een bepaald fabricaat "of gelijkwaardig" de ruimte laat een ander product aan te bieden, mits dit dezelfde relevante eigenschappen bezit als het in het bestek vermelde product en minstens zo goed is als dat product.
62. Met aanneemster zijn appelarbiters verder van oordeel dat bij de beoordeling van gelijkwaardigheid enkel de objectief kenbare eigenschappen van belang zijn.

dakbeplating (Multibox versus Lignatur)

63. Vast staat dat in het bestek dakbeplating van het fabricaat Lignatur of gelijkwaardig is voorschreven en dat aanneemster heeft aangeboden Multibox aan te brengen.
64. Met de gemeente zijn appelarbiters van oordeel dat aanneemster niet heeft aangetoond dat sprake is van een gelijkwaardig product. Tijdens de mondelinge behandeling heeft aanneemster een Lignatur en een Multibox element getoond. Conform het ontwerp waren deze elementen geperforeerd. Appelarbiters hebben gezien dat het Multibox element een samengesteld gelamineerd houtproduct is, in tegenstelling tot Lignatur dat een massief houten element is. Bij het Multibox element waren door de perforaties hout en lijn zichtbaar, wat niet het geval was bij het Lignatur element. Appelarbiters zijn dan ook met de gemeente van oordeel dat deze elementen qua esthetiek niet gelijkwaardig zijn, wat de gemeente op grond van het in het bestek voorgeschreven materiaal wel mocht verwachten. Daarbij komt dat aanneemster ondanks verzoek namens de gemeente (onder meer) per e-mail van 20 december 2010 (productie 14 memorie van dupliek) geen referentie kon overleggen van toepassing van dit materiaal in een zwembadmilieu. Gezien het feit dat Mul-

tibox een gelamineerd product is, wat mogelijk tot problemen kan leiden in een vochtige omgeving, was dit een redelijke eis van de gemeente.

65. Nu aanneemster alleen al vanwege voormelde aspecten ook thans niet heeft aangetoond dat het door haar voorgestelde alternatief gelijkwaardig is, faalt de Incidentele grief van aanneemster. De verdere stellingen van partijen behoeven om die reden geen bespreking meer.

dakisolatie

66. Vast staat dat in het bestek dakisolatie van het fabricaat Rockwool of gelijkwaardig is voorschreven en dat aanneemster heeft aangeboden PIR-isolatie aan te brengen.
67. Met de gemeente zijn appellarbiters van oordeel dat aanneemster niet heeft aangetoond dat sprake is van een gelijkwaardig product. Aanneemster heeft namelijk isolatie van dertien centimeter aangeboden. Het gevolg van dit alternatief was dat de pluviatrechters niet op de in het ontwerp voorziene wijze konden worden aangebracht, wat geen deugdelijke uitvoering is. Dat dit probleem op eenvoudige wijze is op te lossen, moge wellicht zo zijn, maar aanneemster heeft dat niet aangeboden. Al om die reden heeft de gemeente dit alternatief dan ook terecht geweigerd. Dit geldt te meer nu aanneemster namens de gemeente per e-mail van 5 september 2011 (productie 48 bij memorie van repliek) is opgemerkt dat in het alternatief "dakranddetails, aansluitingen inwerken voorzieningen" in het geheel niet zijn meegenomen/uitgewerkt. Het was vervolgens aan aanneemster om aan te tonen dat toepassing van het door haar aangeboden alternatief mogelijk was, wat dus onvoldoende is gebeurd.

slotsom incidenteel appel (grievens I en II)

68. De grieven I en II falen.

de proceskosten in eerste aanleg

69. Appellarbiters zien in de uitkomst van dit appel geen aanleiding de proceskostenveroordeling in eerste aanleg te herzien. Weliswaar is in hoger beroep een deel van de door aanneemster gevorderde en in eerste aanleg toegewezen vergoeding alsnog afgewezen, maar de gemeente heeft pas in hoger beroep concreet verweer gevoerd hiertegen.

de proceskosten in principaal en incidenteel appel tezamen en overige vorderingen

70. Gelet op de mate waarin partijen in appel in principiële en in financiële zin in het gelijk en ongelijk zijn gesteld, achten appellarbiters het billijk dat de gemeente 30% van de proceskosten draagt en aannemster 70% daarvan.
71. De door de Raad gemaakte kosten in appel hebben tot en met het depot van dit vonnis ter griffie van de rechtbank te Amsterdam € 26.945,70 (waarvan € 4.655,70 aan btw) bedragen en zijn verrekend tot een bedrag van € 13.472,85 met de door de gemeente gedane stortingen en tot een bedrag van € 13.472,85 met de door aannemster gedane stortingen. Aldus dient de aannemster aan de gemeente te voldoen $(0,7 \times € 26.945,70 =) € 18.861,99 - € 13.472,85 = € 5.389,14$.
72. Appellarbiters bepalen de tegemoetkoming in de kosten van rechtsbijstand van de gemeente in appel naar de meerdere mate van ongelijk van aannemster, in billijkheid op € 4.000,00.
73. Ter zake van de proceskosten in appel dient derhalve door de aannemster aan de gemeente te worden voldaan $€ 5.389,14 + € 4.000,00 = € 9.389,14$, zoals gevorderd te voldoen binnen veertien dagen na dagtekening van dit vonnis, te vermeerderen met de wettelijke rente indien aannemster niet binnen die termijn heeft betaald.
74. Aannemster zal verder, als gevorderd, worden veroordeeld in de nakosten begroot op hierna in het dictum vermelde wijze overeenkomstig het Liquidatietarief rechtbanken en gerechtshoven.
75. Bij gebrek aan belang wordt de gevorderde uitvoerbaar bij voorraad verklaring van dit vonnis afgewezen. Het vonnis is bij gebreke van een de tenuitvoerlegging schorsend rechtsmiddel sowieso al uitvoerbaar bij voorraad.
76. Hetgeen in hoger beroep meer of anders is gevorderd dient te worden afgewezen.

DE BESLISSING

Appellarbiters, rechtdoende in hoger beroep als goede mannen naar billijkheid:

In principaal en In Incidenteel appel

VERNIETIGEN het vonnis waarvan beroep, voor zover de gemeente daarin is veroordeeld tot betaling aan aannemster van € 590.149,00 (vijfhonderd negentigduizend honderd negenenveertig euro) exclusief btw, te vermeerderen met de wettelijke handelsrente daarover vanaf 28 november 2011 tot aan de dag der algehele voldoening;

en op nieuw rechtdoende:

VEROORDELEN de gemeente aan aannemster te betalen € 291.097,50 (tweehonderd eenennegentig duizend zevenennegentig euro en vijftig cent) exclusief btw, te vermeerderen met de wettelijke handelsrente daarover vanaf 28 november 2011 tot aan de dag der algehele voldoening;

BEKRACHTIGEN het vonnis waarvan beroep VOOR HET OVERIGE;

VEROORDELEN aannemster tot terugbetaling aan de gemeente van het door de gemeente ter voldoening aan het vonnis in eerste aanleg (naar in appel blijkt te veel) betaalde bedrag van € 299.051,50 (tweehonderd negenennegentig duizend eenenvijftig euro en vijftig cent) te vermeerderen met de daarover berekende rente, vermeerderd met de wettelijke rente vanaf de dag van betaling door de gemeente tot aan de dag van restitutie aan de gemeente;

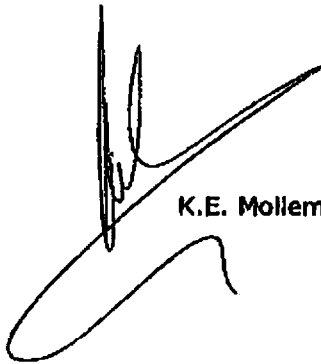
VEROORDELEN aannemster ter verrekening van de proceskosten in appel aan de gemeente te betalen € 9.389,14 (negen duizend driehonderd negentachtig euro en veertien cent) binnen veertien dagen na heden, te vermeerderen met de wettelijke rente indien niet binnen die termijn aan deze veroordeling is voldaan;

VEROORDELEN aannemster in de na dit vonnis ontstane kosten, begroot op € 131,00 (honderdeenendertig euro), te vermeerderen, onder de voorwaarde dat aannemster niet binnen veertien dagen na aanschrijving aan het vonnis heeft voldaan en er vervolgens betekening van de uitspraak heeft plaatsgevonden, met een bedrag van € 68,00 (achtenzestig euro), vermeerderd met de wettelijke rente over € 131,00 (honderdeenendertig euro) vanaf veertien dagen na dagtekening van dit

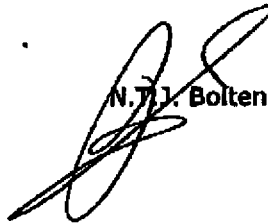
vonnis en met de wettelijke rente over € 68,00 (achtenzestig euro) vanaf veertien dagen na voormede betekening tot aan de dag van algehele voldoening;

WIJZEN AF hetgeen in hoger beroep meer of anders is gevorderd.

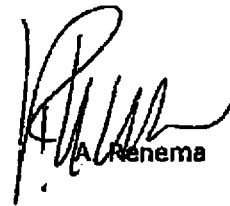
Aldus gewezen te Amsterdam, 17 september 2014

K.E. Mollema

N.J.J. Bolten

A. Renema